

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3*
DEVELOPING A PROGRAM TO ENHANCE CREATIVE LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE CHAIYAPHUM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

กมลวรรณ ขวัญมา¹, ธัชชัย จิตรนันท์²
Kamonwan Khwanma¹, Thatchai Chittranun²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University^{1,2}
Email : 65010581002@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 2) เพื่อสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน จำนวน 127 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ระยะที่ 2 การสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 2 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกปฏิบัติที่ดีเยี่ยม จำนวน 3 คน เพื่อหาแนวทางการยกร่างโปรแกรมและตรวจสอบยืนยันโปรแกรมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และด้านการทำงานเป็นทีม 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมิน ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ Module 2 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล Module 3 ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ Module 4 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว Module 5 ด้านการทำงานเป็นทีม ผลโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีความเหมาะสมของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

คำสำคัญ : โปรแกรมเสริมสร้าง; การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์; การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the current conditions, desired conditions, and needs for creative leadership of school administrators under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3, and 2) develop a program to enhance creative leadership of school administrators under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3. A mixed-method research approach, the research is divided into two phases. Phase 1, Study the current conditions, desired conditions, and needs for enhancing creative leadership. The sample consisted of 127 school administrators selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire assessing both current and desired conditions. Phase 2, Develop a program to enhance creative leadership of school administrators under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3. The key informants comprised 3 administrators from schools recognized for their best practices, selected through purposive sampling. Five educational experts assessed the program's suitability and feasibility, selected through purposive sampling. The research instruments included a semi-structured interview and an evaluation form for assessing the appropriateness and feasibility of the program. Statistics for data analysis include mean scores, standard deviation, and $PNI_{modified}$.

The research results were as follows: 1. The current state of creative leadership of school administrators under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3 was found to be at a high level overall. When analyzed by specific aspects, all dimensions were also at a m high level The desired state of creative

leadership of school administrators was at the highest across all dimensions. The ranking of the essential needs for enhancing creative leadership from highest to lowest, was as follows: Creativity, Individualized Consideration, Vision, Flexibility and Adaptation, and Teamwork. 2. The developed program to enhance creative leadership of school administrators under Chaiphum Primary Educational Service Area Office 3 comprised five key components: (1) principles, (2) objectives, (3) content, (4) development methods, and (5) assessment and evaluation. The program was structured into five modules: Module 1: Vision, Module 2: Individualized Consideration, Module 3: Creativity, Module 4: Flexibility and Adaptation, and Module 5: Teamwork The evaluation results indicated that the program was rated as highly appropriate and highly feasible for implementation.

Keywords : Enhancement Program; Enhance Creative Leadership; Creative Leadership of School Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากการเติบโตของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้สังคมกลายเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างของสังคมเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคล วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ แนวทางการดำเนินชีวิต รวมถึงระดับการศึกษา ความต้องการของบุคคล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ผลักดันให้ผู้บริหารองค์กรในปัจจุบันต้องเตรียมตัวรับมือ หรือเตรียมความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการ และดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน และอนาคตได้ (มัทนา วังนอมศักดิ์, 2550) ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันกันสูงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและเทคโนโลยี ตลอดจนด้านการศึกษาของไทยได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เช่นในปัจจุบันนี้ สังคมต้องการสิ่งใหม่ ๆ แนวคิดใหม่ ๆ มาพัฒนาประเทศเพื่อแข่งขันกับนานาประเทศ สร้างสรรค์เป็นการดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนหรือการพัฒนาของเดิมให้ดียิ่งขึ้นเป็นความสามารถทางสติปัญญาแบบหนึ่งที่จะคิดได้หลายทิศทาง หลากหลายรูปแบบโดยไม่มีขอบเขต สิ่งที่มีชีวิตเท่านั้นที่จะมีความสร้างสรรค์ เนื่องจาก การสร้างสรรค์เป็นความคิดระดับสูง อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตเพียงชนิดเดียวบนโลกที่มีความสร้างสรรค์สามารถพัฒนาตน พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศ ส่งผลให้ทุกองค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องผู้นำที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมและเป็นผู้ที่มีศักยภาพสูง เพื่อสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย (รัชฎาภรณ์ อัครจันทร์, 2560) เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาสถานศึกษา

ผู้บริหาร นับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการทางการศึกษา ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้ผู้นำในสถานศึกษาจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปคุณลักษณะของผู้บริหารจัดการจะต้องเป็น ผู้มีความรู้ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกภาพดี มีความคิดริเริ่ม รู้จักปรับปรุงแก้ไขความสามารถ ในการโน้มน้าวจิตใจ มีความเข้าใจบุคลิกทั่วไปและเข้าใจสังคมได้ดี มีความอดทน และรับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ประสานงานได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและยอมรับนับถือผู้อื่นซึ่งให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและความยุติธรรม ลักษณะดังกล่าวไม่ได้หาได้ง่าย ๆ ในสถานศึกษาที่หายากกว่านั้น คือ ภาวะผู้นำ (ธร สุนทรายุทธ, 2551) ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่สำคัญในองค์กรที่มีบทบาทที่ต้อง

ดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสภาวะโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ในเรื่อง “ภาวะผู้นำ” นั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกองค์การในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างรวดเร็วมาก เราจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, 2559)

การศึกษาและมองด้านภาวะผู้นำจะต้องมองให้ลึกซึ้งและกว้างขึ้น ผู้นำรุ่นใหม่ต้องมีความคิด วิเคราะห์ เมื่อวิเคราะห์แล้วจะต้องคิดสิ่งใหม่ ๆ คิดนอกกรอบ ความเจริญในสังคมเกิดจากผู้นำ ผู้นำมีหลายรูปแบบ การศึกษาเรื่องภาวะผู้นำมีหลากหลายทัศนะ เช่น ภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ ภาวะผู้นำ เชิงพฤติกรรม และภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ ทั้ง 3 ลักษณะไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้นำ เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างชัดเจนในสังคมตนเห็นพ้อง ร่วมมือ และสรรค์สร้างสิ่งที่ดี ๆ ไปพร้อมกันได้ก็จะทำให้สังคมก้าวหน้าไปด้วยดีและถ้าก้าวอย่างซื่อสัตย์มีความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมด้วยก็จะยิ่งจะทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างมีคุณค่าและสร้างสรรค์ (Greenberg and Baron, 2002) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จึงควรเป็นโมเดล ของการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาด้านภาวะผู้นำต่อไปด้วยวิธีการวิจัย ทั้งในเชิงแนวคิด รูปแบบและกระบวนการ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2553)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่จะนำทีมงานหรือผู้ปฏิบัติงานให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนด โดยผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความสามารถในงานที่สามารถวิเคราะห์ความต้องการของแต่ละบุคคลเพื่อจูงใจให้ปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ มีความยืดหยุ่นในการคิดและการตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ คิดนอกกรอบ ไม่ยึดติดกับ “กรอบความคิด” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีความสำคัญทำให้เกิดการทดลองภายในองค์กร จะทำให้บุคลากรสามารถที่จะคิดนอกกรอบ มีการกล้าคิด กล้าที่จะตัดสินใจ ทำให้คนในองค์กรมีความคิดสร้างสรรค์สามารถหาแนวทางใหม่ ๆ มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการบริหารและการจัดการ การสื่อสารภายในองค์กรที่ดี มีความสามารถที่จะปรับตัวและสร้างสรรค์ กระบวนการทำงานต่าง ๆ ในองค์กรให้มีความง่ายมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ ๆ ต่าง ๆ ได้ดีมากยิ่งขึ้น (สุภาพ ฤทธิ์บำรุง, 2556)

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรไม่ได้เพียงมีหน้าที่บริหารสั่งการเท่านั้น (จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2556) แต่ความเป็นผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความสลับซับซ้อนผู้นำต้องอาศัยกระบวนการคิดและมุมมองที่แตกต่างจากเดิม ในการมองหาทิศทางใหม่ในการขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ มองโลกในแง่ดี มีความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555) ดังนั้น องค์กรจึงต้องการผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อหาทางออกให้กับปัญหา มีความคิดวิเคราะห์แบบใหม่ ๆ และ คิดนอกกรอบ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จึงควรเป็นโมเดลของการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ในการศึกษาด้านภาวะผู้นำต่อไปด้วยวิธีการวิจัย ทั้งในเชิงแนวคิด รูปแบบและกระบวนการแบบใหม่ จึงจะสามารถแก้ปัญหา สร้างสิ่งที่ดีและยั่งยืนได้ในอนาคต (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2553)

จากสภาพและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีองค์ประกอบคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความ

ยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ให้สอดคล้องกับบริบทของการบริหารจัดการศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง และสภาพที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ซึ่งจะทำให้ได้ข้อค้นพบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในองค์ความรู้ใหม่ที่จะเป็นประโยชน์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

2.2 เพื่อสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ในการบริหารจัดการในหน่วยงานตามบริบทที่เหมาะสม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 127 คน จากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ซึ่งได้มาโดยใช้สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แล้วสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert rating scales) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้เทคนิค IOC หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามโดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.834 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.883 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้องสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าดัชนีความสอดคล้องสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 สร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ซึ่งใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 3 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 3 คน นำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สรุปประเด็น และวิเคราะห์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ในการประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวม

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การมีวิสัยทัศน์	3.62	0.81	มาก	4.80	0.40	มากที่สุด	0.33	3
2. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.53	0.84	มาก	4.73	0.50	มากที่สุด	0.34	2

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
3. ความคิดสร้างสรรค์	3.51	0.70	มาก	4.82	0.38	มากที่สุด	0.37	1
4. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	3.60	0.71	มาก	4.75	0.44	มากที่สุด	0.32	4
5. การทำงานเป็นทีม	3.56	0.88	มาก	4.65	0.56	มากที่สุด	0.30	5
ค่าเฉลี่ย	3.56	0.76	มาก	4.75	0.45	มากที่สุด	0.33	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.62$) รองลงมา คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($\bar{X} = 3.60$) ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.56$) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 3.53$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.51$)

ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.82$) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.80$) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($\bar{X} = 4.75$) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.73$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.65$)

ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมทุกด้านผ่านเกณฑ์ 0.3 ขึ้นไป ซึ่งหมายความว่า ทุกด้านมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ (PNI_{modified} = 0.37) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (PNI_{modified} = 0.34) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (PNI_{modified} = 0.33) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (PNI_{modified} = 0.32) และด้านการทำงานเป็นทีม (PNI_{modified} = 0.30) ตามลำดับ

ผลการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า โปรแกรมการเสริมสร้างของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา มี 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การมีวิสัยทัศน์ Module 2 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล Module 3 ความคิดสร้างสรรค์ Module 4 การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และ Module 5 การทำงานเป็นทีม 4) วิธีการพัฒนาประกอบด้วย การพัฒนาจากตนเอง การพัฒนาจากผู้อื่น และการพัฒนาจากการอบรม โดย

อาศัยแนวคิดหลักการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแบบ 70 : 20 : 10 ร้อยละ 70 เป็นการพัฒนาด้วยตนเอง ร้อยละ 20 เป็นการพัฒนาจากผู้อื่น และร้อยละ 10 เป็นการพัฒนาจากการอบรม และ 5) การวัดและประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การประเมินผู้เข้ารับการพัฒนา แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ประเมินตนเองก่อนและหลังโดยแบบทดสอบ ประเมินการทำกิจกรรมตามที่กำหนดจากการสังเกต ประเมินความสนใจและตั้งใจในการศึกษาด้วยตนเองจากเอกสาร/ชิ้นงาน ประเมินการรายงานอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันประเมินจากชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาต่อโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.59$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

6.1.1 การวิเคราะห์ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนสามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางของการพัฒนาองค์กรได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้บุคลากรมีแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันและเกิดแรงจูงใจในการทำงาน การมีวิสัยทัศน์ยังช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง ทำให้องค์กรมีเอกภาพและเดินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน สอดคล้องกับ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2559) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและสื่อสารได้ชัดเจน จะสามารถนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่ทำให้ครูและบุคลากรเกิดความไว้วางใจและยอมรับในบทบาทของผู้บริหาร และสอดคล้องกับ ชูศักดิ์ จันทยานนท์ (2552) ที่กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์เป็นความสามารถในการคาดการณ์และมองการณ์ไกล อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งสะท้อนถึงผลการวิจัยครั้งนี้ว่าผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์จะสามารถมองเห็นปัญหาและโอกาสล่วงหน้า พร้อมทั้งกำหนดกลยุทธ์ การพัฒนาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาสุณีย์ คำพันธ์ (2566) ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการปฏิบัติทุกด้านในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านความสามารถในการแก้ปัญหา และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สืบพงษ์ ทัทหลวง (2564) ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ

ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์สามารถคิดริเริ่มแนวทางใหม่ ๆ ปรับใช้กลยุทธ์และนวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้อย่างยืดหยุ่นและสร้างสรรค์ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับความหมายของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่นักวิชาการไทยได้ให้ไว้ กรองทิพย์ นาควิเชตร และกิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2552) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์คือความสามารถของผู้นำในการผลักดันให้ผู้ร่วมงานร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งมา ด้วยการคิดต่าง คิดหลายมิติ คิดบวก คิดเชิงสร้างสรรค์และพัฒนา รวมทั้งการคิดแก้ปัญหา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการคิดริเริ่มและการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถนำแนวคิดใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้กับการวางแผนการสอน การบริหารจัดการห้องเรียน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ชีระ รุญเจริญ (2554) ที่กล่าวว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์เปรียบเสมือนลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำผู้อื่น ประสานงานผู้อื่นด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศ โดยการคิดนอกกรอบด้วยวิธีการใหม่เพื่อไปสู่การสร้างสิ่งใหม่ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถกระตุ้นให้ครูและบุคลากรเกิดแนวคิดใหม่ในการบริหารจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ครูมีส่วนร่วมและเกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ยังเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขในลักษณะสร้างสรรค์ โดยไม่ยึดติดกับวิธีการเดิม ซึ่งตรงกับแนวคิดของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2545) ที่ระบุว่า ความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถในการคิดสิ่งใหม่ ๆ ที่แปลกออกไปจากเดิม และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างแนวทางใหม่ที่เหมาะสมและนำไปใช้พัฒนาองค์กรได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรทยา สุทธิประภา (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย ภาสุนีย์ คำพันธ์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แก้วมณี ปัทมะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถของในการคิดริเริ่มแนวทางใหม่ ๆ ปรับใช้

วิธีการบริหารที่แตกต่างจากเดิม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของครู นักเรียน และสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม แต่ใช้วิธีคิดเชิงนวัตกรรม สร้างแรงบันดาลใจ และส่งเสริมความร่วมมือของบุคลากร

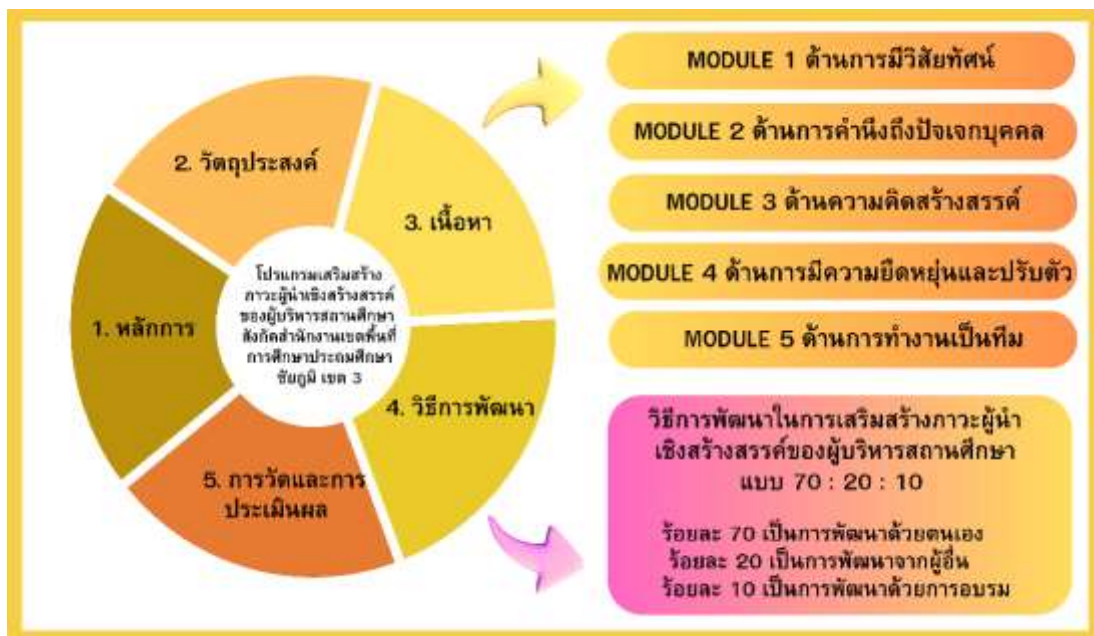
6.2 วิธีการพัฒนาในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จากการรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การพัฒนาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาจากผู้อื่น และ 3) การพัฒนาด้วยการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับ Jennings (2013) ที่ได้สรุปรูปแบบการเรียนรู้และพัฒนาตามกรอบ 70 : 20 : 10 มีรากฐานมาจากการวิจัยของ McCall, Eichinger และ Lombardo ในช่วงปี 1990 ซึ่งเผยให้เห็นว่าบทเรียนที่ได้เรียนรู้โดยผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพจากกรอบการพัฒนาสามารถ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ร้อยละ 70 คือ ประสบการณ์การเรียนรู้จากตนเอง (การเรียนรู้จากการทำงานและการปฏิบัติงาน) ส่วนที่ 2 ร้อยละ 20 คือ การเรียนรู้ผ่านคนอื่นโดยการเข้าร่วมกิจกรรมและแลกเปลี่ยนความรู้ (การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้อื่น) และ ส่วนที่ 3 ร้อยละ 10 คือ การเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรม (การเข้าร่วมอบรม) และสอดคล้องกับ McCauley (1986) ที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์รายงานการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำและสรุปวิธีการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำได้ 4 วิธี คือ 1. การเรียนรู้จากการทำงาน (Learn on the Job) 2. การเรียนรู้จากผู้อื่น 3. การเรียนรู้จากความผิดพลาด 4. การเรียนรู้จากการฝึกอบรม

6.3 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและการประเมินผล เนื้อหาประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ Module 2 ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล Module 3 ด้านความคิดสร้างสรรค์ Module 4 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และ Module 5 ด้านการทำงานเป็นทีม ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ตามลำดับ ระยะเวลาการพัฒนา 100 ชั่วโมง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมและจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดี ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โปรแกรมคือ แผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน กระบวนการ วิธีการพัฒนาอย่างชัดเจน มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ตั้งไว้ ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (2000) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีโปรแกรม เป็นการสร้างโมเดลที่เป็นไปได้เกี่ยวกับโปรแกรมถูกคาดหวังว่าจะทำงานอย่างไรเพื่อที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวัง ซึ่งนักประเมินจะใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการดำเนินการประเมินและใช้เป็นมาตรฐาน (Benchmark) ในการตัดสินประสิทธิผลของโครงการ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สืบพงษ์ ทัพหลวง (2564) ที่ได้พบว่า มีส่วนประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมาย รูปแบบและวิธีการพัฒนาเนื้อหา เทคนิคและเครื่องมือ และการประเมินผล วิธีการพัฒนาการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การฝึกอบรม การศึกษาฐานการพัฒนาการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 5 โมดูล ได้แก่ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ด้านการทำงานเป็นทีม ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมพบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้ คือโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เพื่อใช้พัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์โดยสามารถบริหารงานในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจด้านนวัตกรรมที่มีความแปลกใหม่ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการบริหารงานเพื่อพัฒนาการศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการมีความคิดสร้างสรรค์การเรียนการสอนในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

จากภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีองค์ประกอบของโปรแกรม 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและการประเมินผล เนื้อหาสาระประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ Module 2 ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล Module 3 ด้านความคิดสร้างสรรค์ Module 4 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และ

Module 5 ด้านการทำงานเป็นทีม มีแนวคิดหลักการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแบบ 70 : 20 : 10 ประกอบด้วย ร้อยละ 70 เป็นการพัฒนาด้วยตนเอง ร้อยละ 20 เป็นการพัฒนาจากผู้อื่น และร้อยละ 10 เป็นการพัฒนาจากการอบรม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า จากองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ความคิดสร้างสรรค์ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการทำงานเป็นทีม พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ย่อมตระหนักถึงความสำคัญของการเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เปรียบเสมือนการสะท้อนถึงการมีภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของบุคลากรทุกคน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี แก่บุคลากรทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นแรงบันดาลใจให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นและยึดถือเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนและเป็นระบบช่วยให้การดำเนินงานมุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกันและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญของภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ เนื่องจากช่วยให้บุคลากรทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตความรับผิดชอบได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้องค์กรมีทิศทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของสถานศึกษา

8.1.2 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และด้านการทำงานเป็นทีม แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันควรตระหนักถึงความสำคัญของการริเริ่มสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศที่ทันสมัยอย่างชำนาญ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการทำงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูและบุคลากรกล้าที่จะนำเสนอความคิดใหม่หรือการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารที่มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์จะกล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจในเชิงนวัตกรรม ทั้งในการแก้ไขปัญหาและการปฏิบัติงานเชิงรุก ความสามารถดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะเชิงผู้นำที่ทันสมัยเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในองค์กร กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารสถานศึกษาควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิดกล้าทำ และการริเริ่มแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กร ซึ่งทั้งหมดนี้นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมที่ต้องการของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยรวมมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงสุด เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่แตกต่างกันของผู้บริหารโรงเรียน และไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้จัดการสถานศึกษา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มพูนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญและเป็นสมรรถนะที่พึงประสงค์สูงสุดในบริบทการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน การพัฒนาโปรแกรมดังกล่าวสามารถช่วยให้ผู้บริหารมีความสามารถในการคิดริเริ่มเชิงนวัตกรรมผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบภายในองค์กร และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของครูและบุคลากร อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา

8.3.2 ควรให้มีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อีกอย่างเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักการพัฒนาแบบต่อเนื่องเพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยทั้งที่เป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และปัจจัยที่มีอิทธิพลเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหา

8.3.3 ควรมีการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ความรู้ในการวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ปัญหาและ อุปสรรคมาสร้างวิสัยทัศน์ แล้วนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

9. บรรณานุกรม

- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : อีรสาสน์พับลิช เซอร์ จำกัด.
- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). ความคิดสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย.
- แก้วมณี ปัทมะ. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด. เลย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตศรีล้านช้าง.
- ชูศักดิ์ จันทยานนท์. (2562). ศิลปะแห่งจิตวิญญาณของครูไทย. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2568. จาก https://www.iconsiam.com/th/the_stories/the-amazing-art-story-of-autistic-thai
- ธร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.

- ธีระ รุญเจริญ. (2554). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาสุณีย์ คำพันธ์. (2566). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคสุรินทร์*. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มัทนา วังนอมศักดิ์. (2550). *รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัชฎากร อัครจันทร์. (2560). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรัทยา สุทธิประภา. (2566). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2545). *ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สืบพงษ์ ทัพหลวง. (2564). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2559). *การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา*. มหาสารคาม : อภิชิตการพิมพ์.
- Jerald Greenberg. (2002). *Managing behavior in organizations*. 3rd ed. Lehrbuch, Textbook. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.
- McCauley, C.D. (1986). *Developmental Experiences in Managerial Work: A Literature Review*. North Carolina : Center for Creative Leadership.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations*. 5th ed. New York : Free Press.